

Nr 2

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Utskottet får härmed avgiva utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts till riksdagen den 3 januari 1957 avlåtna proposition nr 2 angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser framställningar berörande jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Beträffande den närmare utredningen i dessa ärenden får utskottet hänvisa till motsvarande punkter i ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 3 januari 1957 (bilaga 7 s. 37—41 och bilaga 14 s. 73—78).

Egentliga statsutgifter

Nionde huvudtiteln

D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar m. m.

1:o) Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt vissa lantbruksundervisningsanstalter: Driftkostnader. Å riksstaten för innevarande budgetår är under denna anslagsrubrik uppfört ett förslagsanslag av 2 001 500 kronor.

Skogs- och lantbruksakademien (skr. 30/8 1956) hemställer, att ett särskilt driftkostnadsbidrag å 60 000 kronor skall anvisas för verksamheten vid akademiens trädgårdsskola å Experimentalfältet under läsåret 1956/57. Förslaget innebär en höjning med 15 000 kronor jämfört med föregående läsår. Akademien anför, att det stegrade anslagsbehovet är föranlett av sedan läsåret 1954/55 inträffade utgiftsökningar och inkomstminskningar.

Styrelsen för Norrlands trädgårdsskola i Söråker (skr. 27/8 1956) hemställer, att för läsåret 1956/57 skall, i likhet med de tre senaste åren, anvisas ett särskilt driftkostnadsbidrag av 30 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen anför, att trädgårdsskolorna bör få fortsätta sin verksamhet såsom hittills under läsåret 1956/57. Då skolorna å Experimentalfältet och i Söråker emellertid icke kan bedriva sin verksamhet i nuvarande

omfattning utan extra driftkostnadsbidrag, förordar styrelsen, att de jämvel för läsåret 1956/57 skall komma i åtnjutande av sådant bidrag. Vad beträffar storleken av de särskilda driftkostnadsbidragen tillstyrker styrelsen bidrag till akademiens trädgårdsskola med 60 000 kronor och till trädgårdsskolan i Söråker med 30 000 kronor.

Departementschefen har — efter närmare redogörelse för akademiens framställning — anfört följande.

»I avbidan på att ställning tages till trädgårdsskoleutredningens betänkande torde även för läsåret 1956/57 särskilda driftkostnadsbidrag böra utgå till såväl lantbruksakademiens trädgårdsskola som Norrlands trädgårdsskola i Söråker. Akademiens förslag till uppräknig av bidraget till trädgårdsskolan å Experimentalfältet kan jag emellertid endast biträda i så måtto att jag tillstyrker en uppräknig med 6 000 kronor. Bidrag bör sålunda för läsåret 1956/57 utgå med (45 000 + 6 000 =) 51 000 kronor till denna skola. Till trädgårdsskolan i Söråker bör utgå bidrag med oförändrat belopp av 30 000 kronor. Jag föreslår, att riksdagens medgivande skall inhämtas till att beloppen får bestridas ur det förslagsanslag, som för nu löpande budgetår anvisats till driftkostnader för vissa lägre undervisningsanstalter.»

Utskottet. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså, att riksdagen må medgiva, att av det för budgetåret 1956/57 anvisade förslagsanslaget till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt vissa lantbruksundervisningsanstalter: Driftkostnader må till ytterligare understöd åt i det föregående angivna trädgårdsskolor för sagda budgetår tagas i anspråk ett belopp av sammanlagt högst 81 000 kronor.

G. Lanthushållning i allmänhet .

2:o) 11. **Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till Sveriges utsädesförening.** Å riksstaten för budgetåret 1956/57 är under förevarande anslagsrubrik uppfört ett anslag av 1 041 500 kronor.

Sveriges utsädesförening (skr. 4/7 1956) hemställer, att ett belopp av 31 750 kronor skall anvisas för att täcka ökade kostnader under tiden den 1 januari 1956—30 juni 1957 för timlöner och arbetsgivarbidrag för föreningens kollektivavtalsanställda arbetare.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök tillstyrker föreningens framställning.

Efter närmare redogörelse för föreningens framställning har *departementschefen* anfört följande.

»Såsom framgår av den föregående framställningen har Sveriges utsädesförening till följd av nytt kollektivavtal för föreningens timavlönade arbetare fått vidkännas en kostnadsökning å sammanlagt 31 750 kronor. Av be-

loppet, som avser dels löneökning, dels höjda arbetsgivarbidrag, hänför sig (9 891 + 113 =) 10 004 kronor till sista hälften av budgetåret 1955/56 och (21 501 + 245 =) 21 746 kronor till budgetåret 1956/57. Liksom tidigare år bör föreningen få dylika utgiftsökningar täckta. Jag förordar sålunda att statsbidraget till föreningen skall höjas med 31 800 kronor.»

Utskottet. Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer därför,

att riksdagen må till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till Sveriges utsädesförening å tilläggsstat II* till riksdagen för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 31 800 kronor.

K. Lantmäteriväsendet

3:o) 7. **Utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl.** Å riksdagen för budgetåret 1956/57 anvisades under förevarande anslagsrubrik ett reservationsanslag av 125 400 kronor, varav 103 600 kronor avsågs till täckande av kostnaderna för fullföljandet av en mätningkurs för tekniker. Efter framställning den 6 juni 1956 av lantmäteristyrelsen har Kungl. Maj:t genom beslut den 15 juni 1956 bemyndigat styrelsen att företaga viss tillfällig omläggning av utbildningen för mätningstekniker, innebärande i huvudsak att den vid tidpunkten för framställningen pågående utbildningskursen avslutades under augusti månad 1956 i stället för under maj månad 1957, samt att en ny kurs anordnades under tiden oktober 1956—juni 1957. Beträffande den närmare bakgrunden härtill torde få hänvisas till årets statsverksproposition (IX ht p. 193).

Enligt bilagor till nämnda framställning beräknar lantmäteristyrelsen kostnaderna under innevarande budgetår efter omläggningen av utbildningen till 131 030 kronor. Därav belöper 38 250 kronor på den avkortade kursen och 92 780 kronor på den nya kursen. För bedrivande av kursverksamheten i enlighet med förslaget erfordras sålunda ett tilläggsanslag av (38 250 + 92 780 — 103 600 =) 27 430 kronor.

Lantmäteristyrelsen (skr. 6/6 1956) hemställer att å tilläggsstat för budgetåret 1956/57 skall anvisas 27 500 kronor.

Under hänvisning till sitt anförande denna dag i samband med lantmäteristyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår under nyssnämnda anslagsrubrik (IX ht p. 193) hemställer *föredragande statsrådet* i förevarande proposition nr 2, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågasvarande ändamål å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisa omfördälda belopp av 27 500 kronor.

Utskottet. Under tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utbildningskurser för viss lantmä-
teripersonal m. fl.* å tilläggsstat II till riksstaten för bud-
getåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 27 500 kro-
nor.

L. Rikets allmänna kartverk

4:o) 3. **Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m.** Å riksstaten för bud-
getåret 1956/57 är under denna anslagsrubrik uppfört ett reservationsanslag
av 1 287 000 kronor. Av detta belopp beräknas 514 500 kronor disponeras för
traktamentsersättningar och 107 500 kronor för ersättningar till geodetbi-
träden.

Rikets allmänna kartverk (skr. 27/8 1956) hemställer, att å tilläggsstat
skall anvisas 111 000 kronor för att täcka vissa kostnadsökningar, förän-
ledda dels av beslutade höjningar i resereglementet för kartverket, dels av
ökade ersättningar till handräkningsbiträden vid kartverkets geodetiska
arbeten och till Svensk Flygtjänst AB.

Föredragande statsrådet har — efter närmare redogörelse för kartverkets
framställning — anfört följande.

»Av kartverkets hemställan framgår, att verket till följd av höjda trakta-
menten, höjda ersättningar till geodetbiträden samt avtalsenlig höjning av
ersättningen till Svensk Flygtjänst AB åsamkats vissa utgiftsökningar av
automatisk karaktär. Kostnaderna har i runda tal beräknats till resp. 91 100,
10 400 och 9 300 kronor, eller tillhopa 110 800 kronor. Kartverket synes böra
få dessa utgiftsökningar täckta. Jag vill därför förorda, att å tilläggsstat för
budgetåret 1956/57 anvisas ett belopp av 111 000 kronor.»

Utskottet. Då utskottet icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts för-
slag, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Rikets allmänna kartverk: Kartarbe-
ten m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/
57 anvisa ett reservationsanslag av 111 000 kronor.

N. Diverse

5:o) 14. **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** Under punkt 222
i bil. 11 av årets statsverksproposition har departementschefen framhållit,
att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 till förevarande
ändamål anvisats 250 000 kronor. Även under nu löpande budgetår synes
utgifterna komma att bli av sådan omfattning, att anvisat belopp visar sig
otillräckligt. Såvitt nu kan bedömas torde sålunda enligt departementsche-
fen anslaget behöva förstärkas med åtminstone 275 000 kronor.

Under återopandande av detta uttalande hemställer *departementschefen* i förevarande proposition nr 2, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisa omförmälda belopp av 275 000 kronor.

Utskottet. Med biträdande av Kungl. Maj:ts framställning hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 275 000 kronor.

VI. Fonden för låneunderstöd

6:o) 8 a. Lån till Hallands läns linodlareförening. *Statens jordbruksnämnd* (skr. 30/10 1956) hemställer, att av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område skall få tagas i anspråk ett belopp av högst 1 000 000 kronor för stöd åt Hallands läns linodlareförening, Laholm.

Jordbruksnämnden erinrar om att avsättningen av den svenska linfibern under senare tid varit baserad på flerårsavtal mellan riksförbundet Lin och hampa såsom säljare och tre spinnerier såsom köpare. Enligt dessa avtal har spinnerierna förbundit sig att till priser, varom särskild överenskommelse träffas, inköpa vissa i avtalen angivna fiberkvantiteter. Det nu gällande inköpsavtalet är emellertid i likhet med tidigare avtal försett med en klausul om annulleringsrätt för spinnerierna i vissa force majeureliknande situationer. Inköpsgarantien kan sålunda helt eller delvis hävas bl. a. vid betydande ökning av importen för hel- och halvfabrikat inom spinneriernas tillverkningsområden. Det till inköpsavtalet knutna, nu gällande prisavtalet, vilket i första hand avser 1955 års skörd, innebär i förhållande till närmast föregående avtal ett inkomstbortfall för linberedningsverken på i runt tal 1 000 000 kronor, räknat i fiberleveranser under år 1956. Bakgrunden härtill är ett under senare tid inträffat betydande prisfall på världsmarknaden för linfiber, förorsakat dels av de stora skördar lin, som erhållits i Belgien, Holland och Frankrike år 1955, dels av den kraftiga utförsäljning av linfiber till underpris, som ägt rum från Sovjetunionen. Som exempel anföres, att i augusti 1956 offererades i Västeuropa rysk lintåga till priser i svensk valuta motsvarande en krona 64 öre — en krona 99 öre för kilogram, d. v. s. till priser, som endast obetydligt överstiger förkrigspriserna.

Även för den svenska linneindustrien har den utländska konkurrensen resulterat i ett pristryck, som denna industri icke haft möjlighet att möta. De priser, till vilka färdigvaror offererats från Östeuropa, understiger sålunda i många fall den svenska materialkostnaden, och i andra fall ligger de endast obetydligt högre än denna kostnad. Dessa onormalt låga priser gäller dessutom för just sådana varor, i vilka den svenska linfibern finner sin hu-

vudsakliga användning. Den import, som under första halvåret 1956 ägt rum från Östeuropa av presenningar, handdukar och kanfas, motsvarar omräknat i arbete omkring 300 årsarbetare och på råvarusidan ca 700 ton lin eller en odlingsareal av 1 400 hektar. Som jämförelse anföres, att den svenska linarealen för närvarande utgör omkring 3 500 hektar, bortsett från den till föreningen Norrlandslin knutna odlingen, vilken väntas bortfalla fr. o. m. innevarande år på grund av nedläggandet av linberedningsverket i Mellansel.

Från linhanteringens sida har oavlåtliga försök gjorts att medelst rationaliseringsåtgärder möta fallande fiberpriser. En sådan åtgärd av stor ekonomisk betydelse har varit koncentrerings av driften genom sammanslagning av beredningsverken i Laholm och Växjö till en stor beredningsanläggning i Laholm. En ur rationaliseringssynpunkt betydande åtgärd har vidare varit, att i Laholm anlagts en fabrik för framställning av fiberplattor för byggnads- och snickeriändamål, varigenom avfall, som förut endast begagnats till bränsle, nu kommer till användning som råvara till en högvärdig industriprodukt. Rationaliseringsåtgärder ger emellertid icke omedelbart ekonomiskt resultat. Det inträffade priset har därför medfört en allvarlig rubbning av laholmsverkets ekonomi. Rubbningen är enligt nämnden så djupgående, att verksamheten icke utan kapitaltillskott torde kunna fort-sättas.

Till laholmsverket utgår för 1956 års skörd ett allmänt statligt pristillägg med 75 öre för kilogram linfiber av stödberättigad kvalitet intill en kvantitet av 790 ton. För beredningsverken i Växjö och Mellansel är motsvarande kvantiteter beräknade till 535 resp. 300 ton.

För en bedömning av framtidsutsikterna har nämnden låtit verkställa utredning rörande räntabilitet, likviditet och solvens för anläggningen i Laholm.

Räntabilitetsundersökningen har utförts av auktoriserade revisorer och utvisar — efter vissa justeringar enligt erinringar från föreningens sida — balans för den samlade verksamheten i Laholm. Revisorerna har därvid bl. a. utgått från en årstillverkning av 2 000 ton rötad och 500 ton grönberedd fiber. Kalkylen, som avser förhållandena efter igångsättande av spånskivefabriken och avslutad tillbyggnad av linberedningsverket, är dock så till vida preliminär, att hänsyn icke tagits till verkan av vissa rationaliseringsåtgärder. En nedprutning av spånskivefabrikens kapacitet har dessutom vidtagits. Dessa av revisorerna icke medräknade faktorer har av föreningen beräknats representera ett inkomsttillskott av 345 000 kronor. I sammanhanget framhålles, att det gällandet försäljningspriset är det lägsta efter kriget samt att varje prisstegring med en procent medför en inkomstökning av 40 000 kronor för år. Å andra sidan försämras kalkylen, därest linberedningsverkets kapacitet icke utnyttjas i förutsatt omfattning.

Likviditets- och solvensundersökningarna har verkställts av föreningens revisor och redovisats i till nämndens framställning fogade bilagor. Sammanfattningsvis anföres, att ett likviditetsunderskott icke understigande

1 000 000 kronor synes komma att uppstå för föreningen under första delen av 1957.

Förhållandet mellan föreningens tillgångar och skulder redovisas i en provisorisk balans per den 30 september 1956. Enligt densamma uppvisar rörelseresultatet för tiden den 1 april—30 september 1956 en förlust av 612 000 kronor, varefter som dold reserv i lagret kvarstår ett belopp av 308 000 kronor. Nämnden understryker i anslutning härtill, att en sådan högautomatiserad anläggning som den nya spånskivefabriken fordrar en anpassnings- och justeringsperiod av flera månader, innan den kan hållas i kontinuerlig drift utan störningar. Ett fortsatt driftunderskott under de närmaste månaderna torde med hänsyn härtill vara att förutse. På grundval av resultatet under den senaste sexmånadersperioden kan antagas, att denna förlust blir ungefärligen av den storlek, som representeras av nu återstående dold reserv i lagret. Föreningens tillgångar och skulder skulle sålunda f. n. och under den allra närmaste framtiden vara balanserade under förutsättning av fortsatt drift.

Om föreslaget bidrag skall lämnas, bör det enligt nämndens mening lämpligast ske så, att ett belopp av 1 000 000 kronor ställes till nämndens förfogande, med rätt för denna att utan ytterligare utredning till riksförbundet Lin och hampa för vidarebefordran till linberedningsverken utbetala ett belopp av 700 000 kronor och att för samma ändamål disponera återstående belopp, i den mån utredning förebringas om ytterligare förluster och stödbehov.

Nämnden erinrar till sist om att kostnaden för det särskilda s. k. norrlandsstödet åt linodlingen — 165 000 kronor för år — och för det särskilda pristillägget åt växjöverket — 80 000 kronor för år — bortfaller i och med nedläggandet av beredningsverket i Mellansel och överförandet av växjöverkets beredning till Laholm.

Statskontoret anför, att statsverket, därest linodlingen i landet alltjämt skall understödjas, i det uppkomna läget knappast kan undandraga sig att lämna föreningen hjälp för att övervinna de väntade likviditetssvårigheterna. Statskontoret är emellertid på grundval av föreliggande framställning icke berett tillstyrka, att ett återbetalningsfritt understöd av föreslagen storlek lämnas föreningen, utan föreslår i stället, att föreningen, eventuellt utan säkerhet, skall få ett tills vidare ränte- och amorteringsfritt statslån å erforderligt belopp, högst 1 000 000 kronor. Efter viss tid, förslagsvis ett eller två år, synes Kungl. Maj:t med utgångspunkt från föreningens ekonomiska utveckling böra överväga, om lånet helt eller delvis skall avskrivast, om frågan härom skall uppskjutas eller hur med lånet eljest skall förfaras. Medel för utlämnande av ett sådant lån bör äskas å tilläggsstat för innevarande budgetår som anslag under fonden för låneunderstöd.

Departementschefen har anfört följande.

»Jordbruksnämnden har föreslagit, att ett belopp av högst 1 000 000 kronor skall få tagas i anspråk från anslaget till Prisreglerande åtgärder på

jordbrukets område för stöd i form av bidrag till Hallands läns linodlareförening inför väntade likviditetssvårigheter. Jag finner mig böra biträda nämndens förslag så till vida, att särskilda medel även enligt min mening bör tillskjutas under förutsättning av fortsatt drift. Däremot kan jag ej tillstyrka, att det erforderliga beloppet, ca 1 000 000 kronor, skall utlämnas såsom bidrag till föreningen. Jag vill i stället liksom statskontoret föreslå, att föreningen under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, erhåller ett tills vidare ränte- och amorteringsfritt lån å nämnda belopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de villkor för lånet, som befinnes påkallade. Frågan om ränte- och amorteringsfriheten torde böra omprövas efter en tid av omkring två år, varvid samtidigt en fullständig granskning av föreningens ekonomiska ställning ånyo bör ske.»

Utskottet. I likhet med departementschefen anser sig utskottet böra förordna, att Hallands läns linodlareförening erhåller statligt stöd för att möta beräknade likviditetssvårigheter. Såsom föreslagits i propositionen bör stödet få formen av ett tills vidare ränte- och amorteringsfritt lån, uppgående till 1 000 000 kronor. Då Kungl. Maj:ts förslag ej heller i övrigt föranleder någon erinran från utskottets sida, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lån till Hallands läns linodlareförening* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Stockholm den 5 februari 1957

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Anderberg*, Pålsson, Bertil Andersson, Hansson, Hjalmar Nilsson, Eskilsson*, Sigfrid Larsson, Gunnar Berg, Johan Persson och Hedström;

från andra kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina, Hæggbloom, Andersson i Hyssna, Ahlsten, Jonsson i Strömsund, Östlund, Jönsson i Gårds Köpinge och Johansson i Öckerö.

* Ej närvarande vid justeringen.